

ADNOTATIONES
AD TRACTATUM UNDECIMUM

(A) Page 347.

394. Ipsa naturalis ratio postulat, ut res, loca et personæ sacræ summo in honore habeantur, atque distinguantur privilegiis, ex dictis de *Legibus* ubi de subjecto. V. Franco, *Risposte popolari alle obiezioni più comuni contro la religione*. Hinc triplex immunitas, realis, localis et personalis: quarum quidem immunitatum violatores incurrunt ipso facto excommunicationem Pontifici reservatam ex Bulla *Cœnæ*, ex Bulla Martini V *Ad reprimendas*, et Gregorii XIV *Cum alias*, etc. Quæ omnia innovat Tridentinum, *sess. 25, cap. 20*. — V. *Civiltà Cattolica*, ser. I, t. X: *L'unico foro nei governi ammodernati*. — Ferraris, V. *Clericus*, art. 2 et 7: *Forum, Franchità, Immunitas*. — Prælectiones juris canonici S. Sulpitii, t. II.

1. Est *immunitas realis*, sive exemptio honorum tum Ecclesiæ tum Ecclesiasticorum a tributis et oneribus omnibus (can. *si quæ causæ* 26). At porro D. Thomas (*In Epist. XIII ad Rom.*): *Ab hoc debito* (solvendi tributa), *liberi sunt Clerici ex privilegio Principum, quod quidem naturalem æquitatem habet*: et hoc mutuis conventionibus inter Papam et Principem firmatum est. Ceterum in Regno Sabaudia ex Litteris Leonis XII, 14 maii 1828 et ferme ubique ab hoc onere hodie eximuntur tantum res, quæ nihil auferunt utilitatis temporalis, uti ecclesiæ ipsæ, cœmeteria, vasa, vestes sacræ ad cultum pertinentes et similia. — V. Ferraris, vº *Contributio*.

2. Est *immunitas localis*, seu jus loco sacro concessum, ut ibi existentes vel eo confugientes tuti fiant a potestate laicali (et dicitur *jus asyli*); ex Constitutionibus *Cum alias* 1591, *In supremo* 1754, etc. Pro Regno Sabaudia vid. Instructiones Benedicti XIV 1742, Clementis XIII 1765, Clementis XIV 1769, Pii VI 1775 et Leo XII 1826. Quibus locis et personis competat hoc jus vide apud Talento et Alasia, *De Legibus*.

3. Est *immunitas personalis*, seu personæ ecclesiasticæ exemptio a personalibus oneribus, quæ componi non possint cum sanctitate et officii clericalibus, sive ea sint onerosa sive honorifica. Hinc immunes sunt a servitio militari, a vilis operibus, ab assumenda tutela, ab onere recipiendi milites hospicio, a capitis censu seu tributo, quod personis

imponitur (*l. I. Cod. Theod. de Episc. et Cleric.*; *l. I. Cod. de civ. capit.*, etc.); in aliquibus tamen usu derogatum est. — Quibus privilegiis adde privilegium tum *competentiæ* in clericali Ordinis honorem inductum ex *cap. 3 Eduardus clericus de solut.* quo Clericus impar solvendo debitis, nequit ad id obstringi, nisi prius deductis ad honestam sustentationem necessariis; tum *canonis* de quo dictum est ubi *de Censuris*: tum demum *fori* in eo consistens, ut Ecclesiastici non nisi in foro ecclesiastico conveniri possint (*cap. etsi Clerici* 4; *Clerici* 8; *de foro compet.*). Hac tamen de re videantur Concordata. — Quoad Imperium austriacum vid. *Concord.*, ult. anno 1855, § 13 et 14. Quoad Sabaudia vero Regnum clarissimum Alasia tum ex celebri Instructione Benedictina 6 jan. 1742, tum ex consuetudine inducta hæc resolvit (quæ tamen non omnia conveniunt cum jure Canonico).

« Quoad *causas civiles* Clericus adhuc subest judici laico: 1. in causis feudorum; 2. ratione cæpti iudicii, quando scilicet causa fuit inchoata, cum reus nondum erat Clericus, aut ad Clericum res nondum spectabat; 3. quando vocatur nomine alieno, v. g., quia laici procuratorem vel tutorem egit; 4. ratione reconventionis, si nempe Clericus actor ad sæcularem forum aliquem traxerit (nomine et utilitate propria, non Ecclesiæ), hic eundem Clericum in eodem foro laicali reconvenire poterit: quare si Clericus petat in foro laicali pecuniam sæculari mutuatum, poterit hic laicus suum æs quod vicissim illi credidit, in eodem foro reposcere. Item ex Concordato 27 martii 1841 Clerici directe subijciuntur civili tribunali tum quoad delicta, si in iis complices habeant laicos, tum quoad crimina, tum quoad reatus vulgo *de contravention* et violationes regiarum gabellarum. — Quoad alias causas civiles, si ii qui litem habent, omnes sunt Clerici, non nisi in foro ecclesiastico possunt questionem agere. Si vero actor sit Clericus, et reus laicus, tunc causa agitanda est in foro civili, quia actor sequitur forum rei. Si tandem actor sit laicus et reus Clericus, tunc casu quo laico competat solummodo actio personalis quæ nempe oritur ex jure ad rem, Clericus erit conveniendus coram iudice ecclesiastico. Quod si laico competat actio realis seu jus in re, tunc Clericus etiam coram iudice laico potest vocari ex longa consuetudine; nam etsi iudex conveniatur etiam persona, non tamen convenitur propter se, sed propter rem possessam; res autem laico subest iudici.

« Quod autem pertinet ad *causas ecclesiasticas*, ad iudicem ecclesiasticum omnino pertinet iudicare de criminibus contra fidem ac cultum, de polygamia, de sponsalibus, de divortio, de sacris ritibus ac præcedentiis in functionibus. Quoad causas vero de beneficiis, decimis, aliisque bonis temporalibus quæ spectant ad Ecclesiam, distinguendum est: si iudicium sit petitorium, in quo queritur ad quem spectat

rei proprietates, res est definienda a iudice ecclesiastico; si iudicium sit possessorium, in quo quaeritur ad quem possessio non spectet, permittitur iudici laico se immiscere in possessoriis *retinendæ et reintegrandæ* (nisi petitorium ita perspicuum sit, ut possessorium absorbeat). Ceterum in possessorio una cum iudice civili agere etiam potest iudex ecclesiasticus, et ideo locus est præventioni. »

Tandem si debeat conveniri debitor Ecclesiæ, confraternitatum aut aliorum locorum piorum, tunc si iste debitor sit laicus coram iudice laico, si vero sit ecclesiasticus, coram ecclesiastico citari debet ex Benedictina Instructione § 5.

Ut tamen Clericus gaudeat privilegio *fori*, requiritur ut prima saltem tonsura sit insignitus, habitum et tonsuram Clericalem deferat, alicui Ecclesiæ sit addictus vel in seminario aut alia schola de licentia Episcopi versetur. (Tridentinum, *sess. 23, c. 6 de Ref.*)

Nota: Qui compulsus est ad aliquam immunitatem violandam, puta si civilis iudex debeat iudicare Ecclesiasticum, ab ecclesiastica et legitima potestate permissionem postulet, quæ ipsi facultatem faciet, si alioquin grave detrimentum sit passurus in proprio statu.

(B) Page 353.

395. Quoad sacram Ordinationem plura notanda pro praxi, ad plura etiam solvenda dubia, quæ Ordinantem et Ordinatos vexare solent.

a. In Ordinibus sacris conferendis requiritur, ut ab eodem Episcopo qui formam profert, materia tradatur: cum talis sit usus Ecclesiæ, et sic censetur Christus instituisse ex D. Thoma, *supp., q. 58*. Secus tamen in collatione Ordinum minorum.

Tonsurandi et ipsi dicant simul cum Pontifice in capillorum tonsione *Dominus pars*, etc. Quoad ceteros: — 1. Ordinandi *Acolyti* ad traditionem candelabri cum candela; item urceoli vacui in pelvi (quæ omnia dextera manu singuli tangant); — 2. Ordinandi *Subdiaconi* ad amicti impositionem super caput (quod ideo paulisper incurvant); ad immissionem manipuli in sinistro brachio (quem ipsis porrectum prius osculantur); item ad totalem tunice immissionem; atque traditionem libri *Epistolarum* (quem sicuti exorcistæ librum exorcismorum, manu dextra foris et intus digitis tangunt); — 3. Ordinandi *Diaconi* ad impositionem stolæ (quam porrectam osculantur, sicut presbyterandi); item ad totalem dalmaticæ immissionem; atque traditionem libri *Evangeliorum* (quem ut supra tangere debent); — 4. Ordinandi *Presbyteri* ad manuum unctionem tum in forma crucis, tum totalem intus actam; atque ad tactum calicis, patenæ et hostiæ (quæ omnia simul tangere

debet iunctis manibus inter indices et medios digitos): omnes, inquam, et singuli ordinati supra nominati ad verba Ordinantis Pontificis respondere debent *Amen*. Item Presbyteri respondent *Deo gratias* ad Casulæ impositionem; quando autem Pontifex tenens manus presbyteri ipsum osculatur dicens *Pax Domini sit semper tecum*, presbyter respondeat: *Amen*. Respondet vero *promitto*, cum ante osculum interrogatur de reverentia et obedientia Episcopo exhibenda. — Cum autem post offertorium offerunt bini, et bini candelas, prius osculentur candelas ipsas, postea Pontificis annulum; accedunt presbyteri, diaconi et ita porro. Hæc dicta sunt, ut res tanti momenti recto ordine fiant: cetera in Pontificali.

396. b. « On demande si on a donné valablement la tonsure cléricale à Edmond Pomer, appartenant au Collège anglais, les cheveux lui ayant été coupés non pas sur la tête, mais sur la perruque qu'il portait. » — Sanctissimus, attentis expositis super Tonsura peracta, benigne annuit pro sanatione quatenus opus est, a quocumque defectu, adeo ut nihil sit ulterius renovandum. S. R. C. 25 sept. 1846.

c. Q. 1: in collatione primæ tonsuræ legitur in Pontificali: *Quilibet quum tonsuetur, dicit: Dominus*; etc., hæc verba suntne proferenda etiam ab Episcopo? 2. Quando Ostiarius, Archidiacono comitante, claudit et aperit fores Ecclesiæ, debetne claudere et aperire etiam cum clavi? 3. *Amen* quod Pontificale præscribit respondendum in traditione materiæ vel sacrorum indumentorum in ordinatione, dicendum est ab ipso ordinando, vel ab adstantibus? 4. Diaconi et Subdiaconi in sacra Ordinatione quando dicere debent *Confiteor*, ante vel postquam communicati sunt Presbyteri? — Ad 1. *proferat juxta morem*. Ad 2. *non est stricte necessarium*. Ad 3. *juxta consuetudinem ab ordinando*. Ad 4. *post Communionem Presbyterorum*. Ita S. R. C. 12 nov. 1851.

d. Quum in sacra Ordinatione episcopus imponat ordinando ad subdiaconatum amictum in capite, an illud in capite tenere debeat ad finem orationis, vel super scapulas dimittere et quando? *Dimittendum super scapulas post impositionem*. S. R. C. 11 sep. 1847.

e. In ordinatione privata possunt accendi quatuor Cerei ut ex Rubrica, sed in ecclesia et publica Ordinatione septem ut in missa Pontificali. S. R. C. 12 nov. 1851.

f. Episcopus perturbavit formam adnexam postremæ manuum impositioni in ordinatione presbyteri dicendo: *Quorum remisistis peccata retenta sunt, et quorum retinueritis remissa sunt*. Quid? S. C. Inquisitionis 27 mai. 1840 respondit, probante Gregorio XVI: *Sub conditione in privato Oratorio quovis anni tempore suppleatur a quovis episcopo induto de more, tertia manuum impositio et*

forma respectiva: accipe Spiritum S. etc.; non tamen repetendo cæremonias accidentales antea adhibitas. — Et iterum S. Rituum C. 22 maii 1841: vigore facultatem a SS. PP. Gregorio XVI specialiter tributam, concedit ut ad tramites dicti decreti S. Inquis. vitata suppleantur quacumque anni die ab episcopo quovis induto de more ut in ordinatione et Sacrum faciente in suo privato Oratorio, adstante enuntiato presbytero sacerdotalibus vestimentis induto, et sic suppleatur tertia manuum impositio et respectiva forma *Accipe S. S.*, etc., quin tamen repeti debeant cæremonie accidentales antea adhibita.

g. S. Rituum Congregationi die 16 jun. 1857 exposuit Archiep. Taurinensis: generali ordinatione completa, et domum episcopalem jam reversus Ordinator accepit aliquos ordinandos in diaconos non se præsentasse ad traditionem libri, putantes nondum eorum tempus advenisse: librum tunc statim ipsis tradidit Archiepiscopus in privato Sacello. Quid S. C. consulta? respondit: *Si Amplitudo Tua prudenter judicat moram temporis quæ inter ordinationem horum subdiaconorum in Diaconos et supplementum defectus intercesserit haud tantam fuisse, ut moralis conjunctio formæ cum traditione materiæ merito censeatur abrupta, ordinatos hujusmodi relinquere possit in sua bona fide quoad præteritum et a quilibet suspensione in posterum absolutos declarare, quatenus sui Ordinis officium publice tuta conscientia (si aliud non obstat impedimentum) pro ratione sui status libere valeant exercere. Si vero dubitet tantam fuisse temporis et diversarum operationum intercapelinem et varietatem, ut hiatus iste inter Ordinationem et supplementum defectus nulla probatorum Auctorum interpretatione conjungi possit: tunc iterum, si cum traditione prius omissa libri evangeliorum simul protulit formam, sciat se posse acquiescere, et ita ordinatos in suorum Ordinum exercitio pariter acquiescentes dimittere. Si vero solum tradidit partialem materiam libri evangeliorum sine forma, tutius erit si ordinatis hujusmodi caute et secreto suppleat opportuno tempore defectum, traditionem materiæ simul cum probatione suæ formæ repetendo. Quo in casu si tempus proximæ futuræ Ordinationis ad hujusmodi supplementum a canone constitutum (id est statuto tempore ad Ordines conferendos ex c. presbyter de sacram. non iterand.) expectari nequeat vel ob periculum scandali vel ob alias non levis momenti causas et circumstantias quas Amplitudo Tua probe noverit, nec aliud obstat impedimentum, poterit ab interstitiis dispensare et proximo quoque Festo defectum prædictum prudenter et secreto supplere, etc...* (V. Collectio Gardellini, Decretum, n. 4664.)

397. h. Materia a consecrando tangenda in Ordinatione Sacerdotum est calix cum patena. Sufficit autem (ut verius et communiter docent) tangere calicem ac patenam: *Neque magis*, ait Gonet, *necessarium est tangi hostiam ipsam patenæ superpositam, quam vinum in calice contentum, quod certe nullus Ordinandorum tangit. Quod propter nonnullus scrupulosiores notare obiter hic volui.* Ceterum etsi non tangenda hostia, nec vinum; attamen in calice vinum, et super patenam hostia adesse debet: aliter non daretur directa potestas ad integrum et verum sacrificium; et quidem eodem tempore debet tradi, cum potestas sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis: ita probabilior sententia omnino tenenda.

Qui vero loco patenæ tangeret hostiam, communiter ac probabilissime dicunt valide ordinari (si tamen simul tangat et calicem, uti supponimus): ratio est, quia tangit id quod potius est, et quod constituit materiam substantialem Sacerdotii (quamquam alii dicunt cum Lugo talem ordinationem ad majorem animi tranquillitatem sub conditione iterari posse). Docent autem probabilius Concina, Vasquez, Palaus contra alios valere Ordinationem si tangatur tactu physico solum calicem, sed non patenam superpositam (aut vicissim patenam, sed non calicem); quia calix et patena tunc moraliter unum faciunt: attamen alii volunt talem ordinationem sub conditione repetendam esse; Pontificale enim tum calicis tum patenæ tactum requirit. Ceterum S. Congregatio Rituum die 3 decemb. 1661: « Ad scrupulum Fratris Ephrem Chateau proagentis recollectorum Galliæ, nempe se non teligisse tactu physico calicem in sua Ordinatione ad Presbyteratum, S. C. respondit: *Posse continuare celebrationem SS. Sacrificii absque ullo scrupulo ac tuta prorsus conscientia.* V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 750 et seqq.

Quæres: *An ad valorem sacræ ordinationis, requiratur tactus physicus instrumentorum?* Alii negant probabiliter; ratio quia hoc ipso quod quis alteri offerat et alter significet aliquo sensibili signo acceptare illam, jam censetur acceptare, quin tangat. At communio affirmant; talis enim est usus Ecclesiæ: sufficit tamen tangere una manu; item sufficit tactus mediatus, ut si tangatur calix, patena aut liber medio aliquo velo vel chirotheca; qui enim sic tangit, in omnium sensu vere tangere dicitur. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 745.

An sit valide ordinatus cui in subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, sed plenus vino cum aqua? Affirmative; licet vacuas instrumentorum exigeretur ad significandum ministerium quod subdiacono traditur, id sufficienter significatur per patenam vacuum. Quamquam sufficit quod sola vasa intendantur dari sine materia in iis contenta, sicut liber Missalis datus eidem subdiacono significat potentiam can-

tandi solas epistolas, et non evangelia, etsi evangelia etiam in eodem libro contineantur. Igitur vacuitas in vasibus non est pars materiæ necessariae ad valorem, sed aliquid necessarium ex præcepto, ut melius significetur diminutio potestatis in subdiacono. *Lugo*.

i. « On demande si l'on peut considérer comme valide l'ordination d'un prêtre, auquel, dans l'imposition des mains du diaconat et du sacerdoce, l'évêque ne touchait point la tête, mais tenait ses mains à une certaine distance. — Nous pensons que l'ordination est valide. Sans doute l'imposition des mains est essentielle pour la validité, mais le rite prescrit dans cette imposition n'est pas essentiel, à savoir de toucher la tête de l'ordinant, puis que, sans contact, il y a véritable imposition. Ce qui le prouve, c'est que dans la seconde imposition de mains prescrite pour l'ordination du prêtre (et qui est la plus essentielle), le contact de la tête n'est point prescrit : *Tam Pontifex quam Sacerdos*, est-il dit, *teneat manus dexteris extensas super illos*. Dans la confirmation, on trouve la même règle : *Extensis versus confirmandos manibus*... En agissant autrement, on viole une rubrique préceptive, mais la consécration n'est pas invalide. » Ita Pavone, *Spicilegio canonico, morale, ecc.*, § 205.

j. « Un évêque (iterum laudatus Auctor) à l'ordination, au lieu de dire, selon le pontifical : *Accipite cerosferarium...*; *accipite urceolum...*; *accipite librum epistolarum...*, etc., dit à la fois aux divers ordinants, en parlant au singulier : *Accipe*, etc. On demande si l'ordination est valide, l'évêque ayant eu l'intention d'ordonner tous ceux qui touchaient les objets présentés? — Nous avons répondu que le mot *accipe*, uni à l'intention du pontife, a la même valeur que *accipite*. Le mot *accipite* s'adressait à tous en général, le mot *accipe*, uni à cette intention, s'adresse à chacun en particulier, mais dans le même instant, ce qui revient au même. »

398. Cum ex Tridentino (sess. 22 in *Decreto de observand. et vitand. in celebratione Missæ*) vetitum sit munera tribuere pro Missis novis cumque fuerit disputatum, sui adhuc liceret noviter Celebranti aliquam oblationem accipere in sua prima Missa, Gregorius XIII per S. C. C. 1575 decrevit : *Licere se vertere in medio altaris ad populum et accipere oblationes, non autem circumire Ecclesiam*. — Synodus Novariensis habet (pag. 104) : *Sub pena suspensionis ad tres menses vetamus in primæ Missæ celebratione munera a novo Sacerdote in Ecclesia colligi* (aliud esset, pacem osculandam tradere), *necon sumptuosa convivia ea occasione instrui*.

399. k. *Quid (quæres) dicendum est de Precibus et Missis, quæ in ipsa Ordinatione imponuntur Ordinatis ab Episcopo?* — R. Alii putant cum Lessio hæc persolvenda esse sub mortali, et sane materia

gravis est. Alii volunt probabiliter cum Soto hanc obligationem esse tantum decentiæ, non autem sub peccato; saltem tenet Croix non esse sub gravi, cum id Episcopi non declaraverint. *Nocturnum* autem quod imponitur Diaconis et Subdiaconis, non est *Nocturnum feriæ* istius diei quo fit *Ordinatio*; sed cujuscumque quem Episcopus designat : unde potest esse etiam alterius diei. Non enim dicitur *hujus diei*; sed *talis diei*, quasi diceret *talis vel talis diei*, illius videlicet, in quo recitatio præscribitur (si revera præscribatur), ut probat Gobat. Sufficit autem *Nocturnum feriale sine Lectionibus*, cum *Lectiones* non notentur; quando enim Episcopus vult, id declarat. Sic imponendo Tonsuratis et in Minoribus ordinatis Psalmos pœnitentiales, quia vult, ut simul et *Litanias* et versiculi et orationes dicantur, id exprimit. Item neque veniunt oratio dominica, salutatio angelica, symbolum, psalmus *Venite*, nec hymnus, cum nihil horum præscribatur uti notat Ransée.

Hac de re S. Rituum Congregatio 11 aug. 1860 habet : « Pontificale R. in titulo *de ordinatione* præscribit subdiaconis et diaconis, ut dicant *nocturnum talis diei*. » Hinc quæritur 1. utrum per *nocturnum talis diei* necessario intelligi debeat totum Officium nocturnum de tempore, sive Matutinum et Laudes ejus diei, in qua Ordines conferuntur, sive unum *nocturnum* habeat ut in Sabbatis quatuor temporum et in Sabbato passionis, sive tres ut in Sabbato Sancto et in Festis et Dominicis, in quibus Ordines extra tempora conferuntur; an vero in hoc casu matutinum de tempore absque laudibus intelligendum veniat? — 2. Utrum in potestate Episcopi Ordinantis sit injungere unum tantum *Nocturnum* quem maluerit sive Officii de tempore sive de Sanctis quod ipsa die concurrat? — 3. Utrum injungere possit unum *Nocturnum* de Officio defunctorum, vel parvo B. V. Mariæ, vel de alio Sancto? — 4. Quando Episcopus ordinans nihil aliud exprimit, quam quod verba Pontificalis sonant, utrum in potestate ordinatorum sit recitare tantum vel unum *nocturnum* de tempore ejus diei in qua Ordines receperunt, vel quemlibet alium *nocturnum* sive de tempore sive de Sanctis illius diei, in qua preces injunctas adimplere voluerint?

Ad 1. : Verba Pontificalis R. *Nocturnum talis diei* intelligi de unico *Nocturno feriale* vel de primo Dominicæ ut in psalterio, id est duodecim psalmorum cum suis antiphonis de tempore quem episcopus ordinans designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem, vel alterius pro suo arbitrio. Quoad 2, provisum in primo; quoad 3, provisum in primo; quoad 4, dicendum *nocturnum feriale* ut supra, qui respondeat illi diei, in quo facta est sacra *Ordinatio*. »

Preces præscriptæ tum Tonsuratis tum Ordinatis in minoribus, ac majoribus impleri possunt etiam tempore Missæ de præcepto, etiam cum socio; quia non habent strictam rationem pœnitentiæ.

Quoad Missas votivas quæ imponuntur Presbyteris debent dici, quando juxta rubricas licet Missas votivas celebrare, ut notat Gavanti; neque absolute necesse est, ut servetur ordo in earum celebratione, adeo ut prima sit de Spiritu Sancto, secunda de B. Virgine, tertia pro defunctis, modo dicantur; possunt item differri, si causa subsit, uti habet Cavalieri. Insuper sola Missæ qualitas, non Sacrificii applicatio præcipitur, ut ex contextu Pontificalis romani, dum ibi præscribitur tantum ab Episcopo, ut initiati pro eo orent, ideoque ipsi bene possunt Missas pro aliis applicare etiam cum stipendio; non sunt namque adstruenda onera, nisi verborum, quibus lex constat, tenor cogat. Ita Cavalieri. *Oper. lit.*, t. III, c. 12, n. 20. — Mazzota, *De Sacrif. Missæ* c. 4, § 3. — Synodus Vercellensis cel. an. 1842, pag. 343. — Linguori. *Op. Mor.*, l. VI, n. 829. — Et Pius Martinucci Pontificius Cæremonarius.

400. Quær. 1. an quando unus in episcopali sacello ordinatur, palam interdiceret debet episcopus per unum ex suis, ut habetur in Pontificali: *Ne quis accedat irregularis*; 2. an quando Ordines conferuntur sine cantu, subdiaconus ex noviter ordinatis post lectam, epistolam, debeat osculari manum episcopi stantis ad altare; necnon diaconus antequam evangelium legat, dicto *Munda cor meum*, benedictionem petere et manum episcopi osculari, et an postea episcopus evangelium deosculari? S. R. C. 25 sept. 1852 respondit ad 1. *affirmative*; ad 2. *negative et ab episcopo osculandum suum Missale*.

l. Sacerdotes quotannis die, quo sacerdotes fuerunt initiati, beneficii memoriam recolant, addendo in missa collectam pro seipso sacerdote, dummodo non sit dupl. 1 class. Ex *Conc. Provinc. Mediol.* 1.

(C) Page 356.

401. Ex diversis ministrorum gradibus ac qualitatibus diversa unicuique assignatur sedes et sua cuique tribuitur præcedentia, de qua tamen quot inter clericos et religiosos discordiæ! Hinc merito Tridentinum (*sess. 25, c. 15 de Reg.*) ad illas cito finiendas facultatem tribuit Episcopis, ut illas sine strepitu et extrajudicialiter componant, quibus partes obtemperare debent (etsi postea possint ad superiorem appellare), idque sapienter ad scandala tollenda.

In materia præcedentiæ legitima consuetudo per decem annos præscribit; si ea excipitur, juxta plures, quæ est inducta contra Dignitates, quæ semper præcedere debent alios juxta ordinem suum. Inter

Episcopos qui prius electus, alteri postea electo præfertur; in Conciliis autem Provincialibus episcopi præcedunt juxta tempus ordinationis; S. C. C. 9 apr. 1593. Præcedentia debetur Capitulo Ecclesiæ Cathedralis super Capitulo Collegiatae et Parochis in propriis etiam Ecclesiis; S. C. C. 12 mart. 1616; 28 aug. 1618. Canonici Clerici, ubi præbendæ non sunt distinctæ in presbyterales, diaconales et subdiaconales, quamvis receptione antiquiores, non sunt præferendi canonicis presbyteris, etiam postquam canonici Clerici fuerint effecti sacerdotes; et tunc nec ipsis competit reintegrationem, cum jus semel adeptum ex sacerdotio (*si tamen semper pertineant ac maneant in ea Ecclesia*) nunquam amittatur, non obstante quacumque etiam immemorabili consuetudine; S. C. C. 17 nov. 1674. Canonicus provisus de novo Canonicatu, debet occupare stallum secundæ provisionis, et de novo incipere; S. R. C. 11 jan. 1701; et 16 apr. 1842.

Præcedentia inter parochos debetur illi qui primus assumptus est ad parœciam, nisi aliter postulet prærogativa Ecclesiæ, S. R. C. 25 nov. 1675; at parochus ipse præcedit in propria Ecclesia, excepto Capitulo Cathedrali; vel quando agitur de peculiari casu, uti, v. g., in Congregationibus. Si parochus transit de una in aliam parœciam, non amittit suam antianitatem ex S. C. C. 16 jul. 1701. — Vice-Parochus nulla gaudet præcedentia super sacerdotes ordinatione antiquiores, exceptis functionibus officio suo adnexis; S. R. C. 25 feb. 1849. Ceterum servetur consuetudo: S. R. C. 10 jan. 1852 declaravit, *præcedentiam petendam esse vel a dignitate ecclesiæ, vel ab antiquiori possessione, juxta ipsam locorum consuetudinem*.

Sacerdos beneficiatus uti beneficiatus in Ecclesia in qua nulla adest Collegiata, habere debet præcedentiam super alios sacerdotes non beneficiatos, etiam primo ordinatos in ordine sacerdotali et antianos; S. R. C. 11 aug. 1691. Beneficiatus sacerdos debet præcedere beneficiatos non sacerdotes, licet sint in possessione antiquiores; S. R. C. 16 mart. 1835.

Præcedentia inter Ecclesiasticos simplices debetur ei qui primus ordinatus est, licet ordinatus fuerit dum erat regularis. Præcedit inter ordinatos eodem die, qui primus vocatus, descriptus et ordinatus est; 15 martii 1664, 29 nov. 1681. — Regulares debent locum digniorem cedere Clero sæculari in processionibus, licet Prior regularis deferat in processione Reliquiam; 24 sept. 1695 S. R. *Congregatio*.

In Syontina supplicatum fuit: « 1° Si les prêtres qui ne sont pas du chapitre, venant un jour de fête assister au chœur et à une procession, doivent s'y placer par rang d'ancienneté et d'ordination, ou bien si tel qui est gradué en droit canon ou en théologie, bien que moins ancien dans les ordres, peut prendre la préséance; 2° si le même ordre peut être suivi entre les diacres, les sous-diacres et les clercs; 3° si les

prêtres de la ville doivent prendre le pas sur ceux des autres parties du diocèse, et sur ceux qui habitent passagèrement dans la ville, quand même ces derniers seraient plus anciens dans les ordres; 4° si dans les églises appelées en Italie *chiese ricettizie*¹ la présence doit être donnée aux prêtres qui sont inscrits selon l'ancienneté de l'inscription ou d'après l'ancienneté d'ordination; 5° si un prêtre non inscrit arrivant dans une de ces églises peut prendre le pas sur ceux qui, déjà inscrits, auraient moins d'années de prêtrise; 6° si l'ordre établi dans ces divers cas pour la ville principale est applicable au reste du diocèse? — Ad 1, præcedentia inter presbyteros sumitur ex antianitate Ordinis, non ex gradu doctoratus, quia presbyteratus Ordo longe dignior est quam gradus doctoratus. Ad 2. idem servandum, ut supra ex iisdem rationibus. Ad 3, civitas et incolatus nullam majorem prærogativam tribuit. Ad 4, attendenda est antianitas Ordinum, dum in Ecclesiis adscriptis non potest considerari aliquis honor seu aliquis titulus perpetuus et realis pro adscripto. Ad 5, affirmative ex proxima allata ratione. Ad 6, affirmative, cum militet eadem ratio. S. R. C. 25 novemb. 1675.

V. Ferraris, *Bibliotheca Canonica*, etc., v^{is} Præcedentia; Parochus art. 2; Stola; Superior. — Barbosa, *In suum Const. dec.*, v^o Præcedentia. — Monacelli, Nicolius, Piesecius, Pignatelli, Scarfantionius; maxime Gothofredus, *De jure præcedentiæ*.

Quoad Consortia autem et Confraternitates statutum est, Confraternitati Cathedralis deberi regulariter præcedentiam supra alias. In ceteris vero esse animadvertendum ad qualitatem et antianitatem erectionis, et maxime ad possessionem legitimam præcedendi; in ista enim materia (observat De Luca, *De Regul.*, disc. XIX) peculiariter attendi debet consuetudo quæ totum facit et omnimoda regulatrix dicitur; et ita disponitur a Gregorio XIII Const. *Exposcit* 25 jul. 1585 ad has controversias sopiendas evulgata, ex qua habetur, *ut ii præcedant qui alias in quasi possessione præcedentiæ seu juris præcedendi illic fuerint; si vero non probetur aut non constet de quasi-possessione præcedentiæ hujusmodi, tunc ii præcedant qui antiquiores illo in loco sunt* (ut refert S. R. C. 6 jul. 1592). Excipe Confraternitatem SS. Sacramenti quæ ex privilegio habet in omnibus processiones quibus defertur SS. Sacramentum, ut aliis sodalitiis præcedat, sit vel non sit antiquior; modo sit solita accedere ad alias processiones juxta prudentiam, et juxta judicium episcopi.

¹ « On appelle en Italie *chiese ricettizie* des églises non paroissiales, enrichies de quelque bénéfice, et auxquelles sont attachés un certain nombre de prêtres qui ne vivent pas en communauté, mais qui prennent part au produit du bénéfice et qui desservent lesdites églises. » Not. edit.

Attamen in aliis processionibus ac festivitibus et ipsa suum tenet locum juxta antianitatem suam vel possessionem. S. R. C. 19 jun. 1639; 14 nov. 1654; 4 mart. 1662; 26 sept. 1687; 17 august. 1855, etc. — V. Gardellini, *Decreta Authent.* ad n. 4421. — Bassus, *Tractatus de Sodalitiis*, q. XI. — Malaguzzi, *Manuale Parochorum*; p. II^a, colloquium XIII, totum de *Confraternitatibus*.

Quid si festum agatur vel deducatur fumus confratris alicujus Confraternitatis? In processione ac ceteris præeminentis, non ista Confraternitas potior habenda videtur; sed illa (cui est de jure ratione vel conventionis vel antianitatis vel possessionis) præcedere debet. Præcedentiam enim in propriis festivitibus decreta concedunt tantum ex privilegio sodalitiis SS. Sacramento, et quidem non nisi quando defertur ipsum Sacramentum; at exceptio firmat regulam in contrarium. — Verum aliqui de illa Confraternitate jure deputantur ad propriam Imaginem vel Statuam in processione ipsa comitandam et gestandam, aut confratris feretrum deducendum de more: hoc enim ex cit. De Luca, *de Regul.*, disc. XX, non importat veram præcedentiam, sed ostendit solummodo comitatem, famulatum, propinquitatem; vel ut quidam ait, hoc non dicit *præeminentiam*, sed *attinentiam*.

(D) Page 359.

402. Hic audiendus episc. Salzano, *Corso di Storia ecclesiastica*. l. II, cap. xiv: « Quelques-uns ont pris texte du mode d'élection des diacres pour soutenir que, de droit divin, le peuple doit intervenir dans l'élection des ministres du sanctuaire; et quelques jurisconsultes peu religieux, qui ont cru bien mériter du pouvoir laïque en amoindrissant le pouvoir ecclésiastique, ont pris soin de fomenter et d'appuyer cette erreur. Ils prétendent que, le peuple étant représenté dans la personne du souverain, celui-ci a un droit, qui lui est inhérent, dans le choix des ministres sacrés. Mais, pour peu qu'on jette les yeux sur les saintes Écritures et qu'on interroge la tradition de l'Église, qui ne voit que le peuple n'est jamais intervenu de droit divin dans les élections ecclésiastiques et qu'on ne peut rien conclure de ce qui se pratiquait pour l'élection des diacres? Et, en effet, on lit dans saint Paul que personne ne doit se revêtir lui-même de l'honneur (et il veut parler de l'honneur qui accompagne le ministère ecclésiastique); mais seulement celui qui est appelé de Dieu comme Aaron; or nous savons que Aaron a été établi pontife, d'après l'ordre de Dieu, par Moïse, sans aucun suffrage du peuple. De plus, Jésus-Christ, en donnant à ses disciples leur mission, leur a dit: « Comme mon Père m'a envoyé,

« je vous envoie; » or, si le Rédempteur n'a pas d'abord demandé pour cela le suffrage du public, on doit penser qu'il en est de même par rapport aux évêques et aux prêtres, et, en général, à tous les autres ordres qui ont pour but le sacerdoce, qui est leur complément. En outre, Jésus-Christ, en établissant son Église, lui a donné une organisation parfaite et l'a déclarée indépendante de tout lieu et de toute personne; il a voulu que cette société eût une forme monarchique, et par conséquent que le peuple n'y eût aucun pouvoir; or le pouvoir du peuple eût été immense s'il fût intervenu de droit divin dans les élections. Enfin, si, d'une part, tout ce qui est de droit divin est immuable et ne peut éprouver de variation, qui ne sait, d'autre part, d'après les seuls préliminaires de la science canonique, combien la discipline ecclésiastique a varié sur ce point? Quelquefois on a eu recours dans les élections au suffrage du peuple; d'autres fois, même dans les premiers temps, on n'y a point eu recours, comme nous le savons par le concile de Nicée et par le huitième concile œcuménique; et enfin on y a renoncé tout à fait, et, à la place du peuple, on a substitué ou le clergé, ou le chapitre, ou le chef de l'État, et cela par concession de la part de l'Église; tandis que, si le suffrage du peuple ou de toute autre personne eût été de droit divin, il n'y aurait assurément pas eu de changement. Il importe peu de citer l'exemple de l'élection des diacres, dans laquelle le peuple a été appelé à donner son suffrage, du moment que cela est arrivé par l'effet d'une concession de la part des Apôtres, qui ont dit : « Choisissez des hommes qui jouissent dans le public d'une bonne réputation; » concession qui a été faite au peuple, de droit ecclésiastique, un grand nombre de fois, dans les temps postérieurs. De là on peut conclure avec toute raison que le choix et l'intervention du peuple dans la désignation de ses ministres n'ont point leur origine dans le droit divin. »

Ex hactenus disputatis patet neque eos esse audiendos, qui docuerunt *populum in electione Prælatorum habere jus divinum, non quidem constitutum, sed morale; et quoad hoc populi interventum in pastoribus eligendis esse juris divini et naturalis divini, id est procedentis a natura institutionis pastorum, neque populum esse vel moraliter cogendum ad pastorem suscipiendum nomine, vultu, operibus, fama ignotum; nam oves pastorem suum cognoscunt.* — Nam illud *morale* non satis acerbitatem novitatemque doctrinæ temperat; quid enim tandem ea voce sit intelligendum, non apparet: vox est saltem nimis ambigua in hac materia. Adde si *jus est*, non jam nuda concessio ad simplicem nutum revocabilis; si *divinum est jus ac naturale*, præteriri non potest sine gravi peccato; si hoc jus procedit a natura ipsa institutionis pastorum, non est sim-

plex conniventia, sed est jus firmum rei inhærens et ideo irrevocabile. Quæ omnia stare non possunt cum catholica doctrina: esto, quod pastores debeant cognosci ab ovibus suis; sed quando pastores semel sunt a legitima auctoritate constituti, tunc populus et eos cognoscere et eos sequi, et illis obedire tenetur. Absit autem ut credamus quod meliores haberentur ministri, si electio in manu populi esset: imo contrarium eveniret; quod quidem satis abunde et antiqua et hodierna probat historia, ex qua etiam habemus quot tumultibus, seditionibus, ac seductionibus obnoxia sit popularis electio. Hinc libellus, in quo id traditum est, in *Indicem librorum prohibitorum* fuit relatus Decr. 30 maii 1849; ejus tamen auctor laudabiliter se subjecit. — V. Nardi, *Elementi di diritto eccl.* Padova 1849, § 611. — *Analecta juris pontificii*, Romæ; anno 1860. — *Civil. Catt.*, ser. V, t. II, pag. 333.

Dices: Actorum, non soli Apostoli, sed tota Ecclesia elegit Matthiam et Barnabam, ut ex his Deus unum ad ministerium sacrum assumeret. Et Cyprianus aperte scribit: *De divina auctoritate descendere, ut Sacerdos plebe præsentate, sub omnium oculis deligatur, et dignus atque idoneus publico judicio ac testimonio comprobetur* (epist. 68).

R. ad 1.: Cum D. Chrysostomo: quod tunc universa elegerit Ecclesia, factum est ex concessione Petri, non ex necessitate: *Quid? an non licebat ipsi Petro eligere? licebat et quidem maxime; verum id non fecit, ne cui videretur gratificari* (In Act. Ap.). Præterea illa non tam electio fuit, quam postulatio quædam.

Ad 2.: Cyprianus in citato loco non vult dicere descendere a jure divino, ut Prælatus a populo eligatur, sed ab exemplis divinis; sic enim loquitur narrando tria exempla Scripturarum Ordinationis habitæ coram populo, nempe Eleazari, Matthiæ et septem Diaconorum. At exempla simpliciter non faciunt jus divinum, sed divina præcepta; unde sola exempla non concludunt, nisi etiam præceptum includant. Vel etiam dici potest, quod Cyprianus hoc tantum tribuit populo, ut ferat testimonium de vita et moribus ordinandorum, quod etiam nunc servat Ecclesia: scribit nempe populum habere potestatem suffragandi ferendi, quia potest dicere, si quid novit boni vel mali de ordinando, et sic testimonio suo efficere, ut eligatur vel non eligatur. Talem esse ejus mentem patet; quia dicit debere in Ecclesia eligi pastorem, quomodo Scriptura docet fuisse electum Eleazarum (Num. xx); at Scriptura dicit Eleazarum electum a Moysæ, et nihil tribuit populo, nisi coram eo fuisse Eleazarum electum. Adde: ipse Cyprianus non semper a populo consilium expostulavit et suffragium populi quæsivit in electionibus, ut patet de electione Aurelii et Celerini (epist. 53 et 54). V. Bellarminus, *De Clericis*, etc.

(E) Page 365.

403. Nec dicas in vetustis monumentis occurrere vocabula *Episcoporum*, *Presbyterarum* et *Diaconissarum*, quas constat etiam consuevisse constitui per manuum impositionem. Nam iis nominibus donabantur mulieres, non quia aliquo essent sacro Ordine insignitæ; sed quia erant uxores eorum, qui ad Episcopatum vel Presbyteratum vel Diaconatum promovebantur: quod ubi contingebat, ipsæ se a maritis separabant et vovebant perpetuam castitatem. Illa autem manuum impositio erat mere cæremonialis. *Diaconissæ* autem dicebantur etiam illæ mulieres viduæ unius viri, ætate provecæ ac moribus spectatæ, quæ certis officiis ad fidelium bonum simpliciter deputabantur, quarum quidem origo est repetenda ab Apostolorum ætate. — De his vid. Devoti, *Institut. Canonic.*, l. I, tit. 9, § 22. — Billuart, *De Ordine*, Digressio 1^a historica. — Klee, *Hist. des Dogmes*, etc. — *Fasti della Chiesa nelle vite de' Sancti*; t. XII, vita di S. Olimpia; *in nota*. — Ferraris, v^o *Fæmina, Diaconissæ*.

« Nous ne nous arrêterons pas (addimus cum Salzano, *Lezioni di diritto*, ecc., p. III, l. XII) à réfuter la fable de la papesse Jeanne, inventée par Scot au onzième siècle et accrue de mensonges affreux par des auteurs de peu de critique et d'un cœur corrompu. Éloigné de plus de deux siècles du fait qu'il raconte, il voudrait nous faire accroire qu'une Jeanne a gouverné l'Église pendant deux ans et plus. Son récit est une fable démentie par les auteurs contemporains ou peu éloignés du temps dont il raconte le fait, qui a été victorieusement réfuté par le cardinal Baronius, Bellarmin, Noël Alexandre et même par Blondel, ministre calviniste. » — V. le *Cours d'histoire ecclésiastique*, par M. l'abbé Blanc. Paris, t. I, p. 656. — Anglicani suam habent Papissam; non sane catholici. V. Margotti, *Roma e Londra*, cap. vii: il Papa e la Papessa. — Liberius a Jesu, *Controv. De Ordine*.

(F) Page 367.

404. Ordinaria divinæ vocationis signa duo sunt præcipua: 1. est singularis quædam ad statum hunc propensio; hæc enim si dulcis, si constans, si fortis, non nisi ab Auctore naturæ esse potest, qui omnia disponit nihil frustra moliendo; 2. est initium virtutum, quæ Ecclesiastico sunt propriæ, ut ardens charitas, sacrorum studium, castitatis

amor, rerum divinarum cura, quam perbelle describit more suo sanctus Hieronymus in suo Nepotiano adhuc Clerico: *Erat sollicitus, si niteret allare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, si vela semper in ostiis, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, et in omnes cæremonias pia sollicitudo disposita, non minus, non majus negligebat officium.*

Principaliora autem media ad probandum, an vocationis spiritus a Deo sit, sunt: — 1. Oratio, dicente Scriptura (Luc. 11): *Qui quærit, invenit.* Unde cum reali Psalmista frequenter ad Deum est inclamandum (Ps. 142): *Notam fac mihi viam, in qua ambulem;* — 2. Consilium; ait enim Sapiens: *Sine consilio nihil facias, et post factum non penitebis; astutus omnia agit cum consilio* (Eccl. 32; Prov. 13). Experientia sane constat, neminem sibi sufficere, quantumvis prudentem ac doctum. Unde Chrysostomus: *Licet mirum in modum sis sapiens, et perspicias quæ oportet; attamen homo es, et consiliario tibi opus est; solius Dei est nullo indigere consiliario* (Hom. De Laud. Pauli; v. Chiesa, *Vita del Venerabile Bescapè Vescovo di Novara*; exemplum t. I, c. 2). Verum ut consilium sit sine penitentia, omnia nude pio, docto, et prudenti consiliario sunt aperienda: quot inveniuntur, maxime juvenes, qui amant decipi, qui consilia cupientes sibi placentia, quæ magis sunt aperienda, cooperiunt, tacent, aut saltem dimidiant! vel nimis faciles consiliarios quærunt!

S. Pœnitentiaria 27 aug. 1829 respondit non esse cogendum ad suscipiendos sacros Ordines Clericum qui, licet a suis superioribus electus, et a suo confessario dignus judicatus sacro ministerio, obtemperare illorum monitis renuit causa humilitatis vel timore periculorum; nec etiam cogendum censuit diaconum ad suscipiendum presbyteratus Ordinem. Sane cum omnes fateantur esse reale discrimen quoad obligationem moralem inter præcepta et consilia evangelica, dicendum neminem teneri amplecti statum clericalem cui annexa est praxis consilii castitatis et abdicationis curarum sæcularium, nisi constet de voluntate absoluta Dei præceptum imponentis. Porro in casu adducto non constat de hac voluntate, neque ad decisionem confessarii, quæ est simplex ac prudens judicium de subjecti idoneitate. Hinc Gregorius ad episcopum Salonitanum scribebat: *Justum est, ut nemo crescere compellatur invitus* (C. *episcopus* 1, gesta 2, dist. 74).

Excipe ex dictis, nisi judicetur absolutam intercedere voluntatem Dei per signa extraordinaria vel exterius vel interius in statu intimo animæ ordinandi manifestata. Item excipe gravem necessitatem ecclesie cui aliter nequeat provideri. Item habet Concilium Remense anno 1583: *Adolescentes qui educati et nutriti fuerint seminarii sumptibus, confecto studiorum curriculo, si ætatem convenientem*

attigerint, ad sacros Ordines suscipiendos compellantur, ut Deo et Ecclesiae deserviant. In hunc sensum Alumni Seminarii de Propaganda Fide juramentum ab Alexandro VII praescriptum emittunt: *Spondeo et juro quod volente S. Congregatione de Propaganda fide, statum ecclesiasticum amplectar, et ad omnes sacros etiam presbyteratus Ordines, cum superioribus visum fuerit, promovebor. Hac tamen, uti patet, supponunt nullum obstare impedimentum quominus clericus sacris initiatur Ordinibus. V. Praelectiones juris Canon. in Sem. S. Sulpitii; par. 2, a. 1.*

(G) Page 374.

405. *An quis (quæres) possit ordinari titulo industriæ propriæ?* Sunt qui docent Clericum, qui, v. g., est pictor, ludimagister, etc., posse in ipsa sua professione fundare titulum ad Ordines. Attamen verius id inficiamur cum Benedicto XIV, qui refert declaratum fuisse a S. C. Congregatione. Et merito: neque enim iste titulus pacifice possidetur ac perpetuo; cum facile possit ob morbum aliamve causam in fumum abire. Adde ex Instructione Benedictina pro Regno Pedemontano exigi, ut in re, non in spe constituatur.

Benedictus XIV, *De Syn. Dioc.*, l. XII, c. ix, quærit: an onera Missarum sint omnino detrahenda ad titulum? Respondit id a S. Congregatione iudicio et conscientiae Episcoporum esse relictum, *qui spectatis locorum et personarum conditionibus, vel in particularibus eventibus statuunt, vel etiam in Synodo per modum legis decernant, an onera Missarum sint vel non detrahenda e redditibus Beneficii.* — V. etiam *Notificatio* xxvi, n. 6. — *It. de legibus ubi de derogatione.* — Rigantius, in *Regulam XXIV Cancell.*: de sacra ordinat. titulo, § 5.

En regula ad videndum, utrum titulus sit ad taxam præfixam. Quoad redditus fundorum qui semper variant, computatio fit (a peritis tamen) habita ratione reddituum unius novennii. Quoad onera Missarum vero, pro qualibet imposita Missa, detrahitur moneta una nova pedemontana (*un franc*) etiamsi agatur de festivis; festiva autem in genere 70 numerari solent: hoc porro modo, detractio facta, videndum qui redditus remanent. Si vero defectus Beneficii sit modicus, licite quis ordinatur; secus si sit notabilis: notabilem autem merito esse censet Viva defectum quintæ partis. Qui actu possidet Beneficium, sed redditus exigere non possit usquedum Sacerdos, bene posset ordinari Subdiaconus et Diaconus juxta Barbosam et Garcias. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 815-816.

Si quis ordinetur titulo patrimonii sibi donati; sed clam data fide de eodem restituendo post Ordinationem, tunc si donator verum non habebat animum donandi, Clericus tenetur patrimonium restituere, cum ex donatione ficta nullum jus acquisierit. Et ideo ex Constitutione *Romanus Pontifex* S. Pii V incurrit suspensionem, utpote ordinatus sine vero titulo. Si vero donator verum habebat animum donandi, tunc Clericus nullam poenam incurrit; cum patrimonium vere fuerit assecutus, licet peccet ob tale pactum. Imo ex Benedicto XIV (*Notific.* 26) non tenetur pactum servare, nempe patrimonium restituere, utpote præscriptioni Tridentini contrarium, quod statuit, *ut sine licentia Episcopi alienari aut extinguí, vel remitti nullatenus possit.*

Quod si quis nullo præcedente pacto, post susceptum Subdiaconatum vel Diaconatum patrimonium vere donatum renuntiet donatori, vel quomodolibet alienet et sic Sacerdotio initiatur, declaravit S. C. Congregatio 6 martii, 1638, eundem non incidere in censuras; sed actum nullum efficere. Imo ex eadem S. C. 4 febr., 1652, Clericus sine licentia Episcopi non potest patrimonium renuntiare, licet aliunde habeat, ut honeste vivat; nam statim ac illud constitutum est, inter bona ecclesiastica adnumeratur. Attamen ex alio Decreto S. C. 5 feb. 1604, non est vetitum Clerico hypothecare patrimonium, quoad eam partem fructuum quæ supersit ad ejus sustentationem, non laute, sed tenuiter vivendo, juxta iudicis ecclesiastici arbitrium. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 821 et seq.

406. *NOTA.* Constitutio patrimonii ecclesiastici per se non venit nomine donationis, ideoque a formulis pro donatione præscriptis est immunis. Sed est contractus *do ut facias*; cum detur Clerico ideo, ut Ordines suscipiat; ideo non indiget homologatione talis constitutio, ita decisum fuit Taurini, 26 junii 1855; et 6 apr. 1857, cassando contrarias sententias jam latas. V. Bettini, *Giurisprudenza degli Stati Sardi*, v. VIII, p. 741, par. 2.

In Belgio, in Gallia et alibi difficilior hisce temporibus evasit lex Tridentina de nemine sine titulo ordinando, suppressis injuria temporum ecclesiasticis collegiatis, ac beneficiis simplicibus penitus extinctis, nec valeant clerici patrimonium constituere. Hinc Episcopus Brugensis rogavit, quatenus Sanctitas Sua *benigne dispensare dignetur in lege Ecclesiae, hac conditione, ut singulus ordinandus solvat semel tantum 200 francos, quod vellet extendi etiam ad divites ob uniformitatem* (ex quibus 200 franc. instituitur massa communis, ex qua egenis presbyteris providebitur). S. C. Concilii 24 aug. 1850, respondit, *negative et providebitur in casibus particularibus* (pro quibus singillatim recurrendum). V. Bouix, *de Episcopo*, part. V, c. xv.